

Op weg naar nul emissies van bestrijdingsmiddelen?

De Europese Richtlijn Duurzaam Gebruik Pesticiden (SUD of: Sustainable Use of Pesticides Directive) is in 2009 in het leven geroepen om mens en milieu – en dus ook de drinkwaterbronnen – beter te beschermen tegen de risico's van pesticiden. De Commissie wil de richtlijn nu gaan herzien: een goede gelegenheid om de vrijblijvendheid ervan te verminderen. Want die bescherming mag nog wel wat krachtiger, ook in Nederland!

De SUD heeft twee doelen: het terugdringen van het gebruik van pesticiden door geïntegreerde gewasbescherming en het stimuleren van de toepassing van alternatieven voor chemische pesticiden. Lidstaten moeten nationale actieplannen aan de Commissie voorleggen om aan te tonen hoe ze de doelen willen gaan bereiken. De laatste keer dat Nederland dit heeft gedaan, was in 2012.

Vooruitgang, maar niet genoeg

Er is sinds 2009 in verschillende lidstaten vooruitgang geboekt, maar de SUD heeft lang niet de gewenste impact gehad. Pesticiden komen nog veel te vaak in het milieu terecht. De richtlijn is erg vrijblijvend en nog veel te weinig boeren doen mee aan de geïntegreerde toepassing van pesticiden. De Europese Commissie heeft aangegeven bij de komende herziening te streven naar 50% minder gebruik en risico's van pesticiden in 2030. *Kan een herziening van de SUD leiden tot betere bescherming van onze drinkwaterbronnen?*

André Bannink is beleidsadviseur bij de Vereniging van Rivierwaterbedrijven RIWA en nauw betrokken bij onderwerpen zoals verontreiniging van het oppervlaktewater: 'Puur het hebben van deze richtlijn heeft al geholpen. Hiermee hebben we naast het toelatingsbeleid van pesticiden ook een instrument om het feitelijke gebruik te reguleren. Een direct gevolg van deze richtlijn destijds was dat er aandacht ontstond voor de zogeheten erfemissies. Daarbij gaat het om alle gewasbeschermingsmiddelen die bij het vullen en schoonmaken van de spuitapparatuur op het erf van de boer lekken. Dat bleek een aanzienlijke emissieroute te zijn, dus het is goed dat daar nu beter op wordt gelet. Een herziening en verdere aanscherping van de richtlijn zal daarom naar mijn verwachting leiden tot een betere bescherming.'

Heeft RIWA een beeld van de emissies van bestrijdingsmiddelen in landen bovenstrooms? Zit hier verbetering in?

Bannink: 'Jazeker, Rijkswaterstaat heeft grensmeetstations die 24/7 monitoren welke stoffen er in het rivierwater zitten. De Rijn is qua waterkwaliteit gelukkig verbeterd ten opzichte van 20, 30 jaar geleden. We komen er van bestrijdingsmiddelen eigenlijk alleen nog af en toe glyfosaat tegen. Maar in de Maas is het een ander verhaal, daar zien we soms forse overschrijdingen van de normen. Gek genoeg hebben die niet altijd direct te maken met landbouwkundig gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dat zit zo: er bleek in Wallonië een afvalverwerker die gebruikte vaten met pesticiden inzamelde en op een verkeerde manier schoonmaakte. Hierdoor kwamen er regelmatig grote hoeveelheden prosulfocarb in het lokale riool en uiteindelijk in de Maas, wat leidde tot innamestops bij de drinkwaterbedrijven. De pieken zijn opgemerkt door Rijkswaterstaat bij het grensmeetstation Eijsden. Door kortdaat optreden van Rijkswaterstaat en de Waalse autoriteiten is dit bedrijf opgespoord, tot tevredenheid van de Nederlandse drinkwaterbedrijven. De Waalse overheid heeft het bedrijf inmiddels gesloten.'

Monitoring en laboratoriumonderzoek

'Daarnaast voeren wij dertien maal per jaar doelstoffenanalyses uit: er worden dan monsters genomen die in een waterlaboratorium worden onderzocht op het voorkomen van bepaalde bekende stoffen, zoals glyfosaat. Samen met de monitoring door Rijkswaterstaat geven deze onderzoeken een goed beeld van de verontreiniging van het water in de grote rivieren.'

Hoe kan de hoeveelheid bestrijdingsmiddelen die vanaf bovenstroomse landen ons land binnenstroomt, het beste worden verminderd?

Bannink: 'Dit soort richtlijnen – en vooral toezicht en handhaving op de uitvoering – helpen daar absoluut bij. Ik denk dat er qua

André Bannink, RIWA.

toezicht en handhaving nog wel een tandje bij kan, volgens mij is daar momenteel te weinig capaciteit voor vrijgemaakt. Wij hebben geen exact beeld van hoe het met de handhaving in Duitsland, België en Frankrijk gesteld is, hoewel de Waalse overheid dus wel handhavend is opgetreden. Gerichte handhaving is overigens ook lastig, want de overtreder moet op heterdaad worden betrapt en dat betekent dat je enorme landbouwgebieden bijna permanent in de gaten moet houden.'

Toezicht en handhaving blijven belangrijk

'Vermindering van bestrijdingsmiddelen in het rivierwater ligt als eerste op het pad van de gebruikers: de landbouw. Boeren moeten minder van deze middelen gebruiken en ervoor zorgen dat er minder van in het oppervlaktewater terecht komt. Daarnaast is er natuurlijk een belangrijke rol weggelegd voor de overheid, in het opstellen en handhaven van het beleid en het controleren van de emissieroutes. Dit zijn in Nederland taken van de waterschappen, Rijkswaterstaat, de provincies en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).'

Welke stoffen baren de meeste zorgen?

Bannink: 'Wij stellen elk jaar voor Vewin en het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) een lijst samen van de overschrijdingen in de Rijn en de Maas. Glyfosaat en het omzettingsproduct ampa zijn nog steeds de grootste probleemveroorzakers. Overigens komt ampa niet alleen vrij uit landbouwactiviteiten, maar ook als gevolg van koelwaterbehandeling in de industrie. Daarom is het van belang dat transparant is wat door bedrijven geloofd wordt. Inzicht in lozingsvergunningen schept een duidelijk beeld van waar de bron van een verontreiniging zit en hoeveel er in het water wordt geloofd. Via de lozingsvergunning kan hierop dus ook worden ingegrepen en dat is bij de grootste vervuiler inmiddels ook gebeurd. Dat scheelde meteen zo'n 30% van de vracht ampa in Nederland.'

'ER IS MEER TRANSPARANTIE OVER, EN BESCHIKBAARHEID EN TOEGANKELIJKHEID VAN VERGUNNINGEN NODIG'

Is het niet vechten tegen de bierkaai?

Bannink: 'Nee, zeker niet. We zien de afgelopen decennia echt vooruitgang, dus het heeft zeker zin om in te blijven zetten op strenge toelatings- en lozingsvergunningseisen, monitoring en toezicht en handhaving. Het verbod op chemische onkruidbestrijding op verhardingen buiten de landbouw is er gekomen door deze Europese richtlijn. Daarom verwacht ik nu ook wel veel van de herziening ervan.'

Toekomstvisie gewasbescherming 2030

In Nederland is de afgelopen jaren samen met de landbouwsector hard gewerkt aan de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Deze visie bevat interim-doelstellingen en streeft naar nagenoeg nul emissies van gewasbeschermingsmiddelen in 2030. De afspraken uit deze visie worden verwerkt in het nationale actieplan dat Nederland volgens de SUD moet indienen bij de Europese Commissie.